

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Македонија

Воронешки државен универзитет
Русија

Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип
Македонија

Воронежский государственный университет
Россия

Goce Delcev University in Stip
Macedonia

Voronezh State University
Russia

Прва меѓународна научна конференција

Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

ФИЛКО FILKO

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ

PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016

Штип

Штип

Stip

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип Македонија	Воронешки државен универзитет Русија
Универзитет имени Гоце Делчева, г. Штип Македонија	Воронежский государственный университет Россия
Goce Delcev University in Stip Macedonia	Voronezh State University Russia

Прва меѓународна научна конференција   Первая международная научная конференция

First International Scientific Conference

Ф И Л К О F I L K O

ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ   ФИЛОЛОГИЈА, КУЛТУРА И ОБРАЗОВАНИЕ
PHILOLOGY, CULTURE AND EDUCATION

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ
СБОРНИК СТАТЕЙ
CONFERENCE PROCEEDINGS

18-19 март 2016 / 18-19 марта 2016 / 18-19 March 2016
Штип   Штип   Stip

ОРГАНИЗАЦИСКИ КОМИТЕТ

Драгана Кузмановска, Филолошки факултет при УГД
Олга А. Бердникова, Филолошки факултет при ВГУ
Светлана Јакимовска, Филолошки факултет при УГД
Татјана А. Тернова, Филолошки факултет при ВГУ
Виолета Димова, Филолошки факултет при УГД
Генадиј Ф. Ковалов, Филолошки факултет при ВГУ
Лариса В. Рибачева, Филолошки факултет при ВГУ
Костадин Голаков, Филолошки факултет при УГД

МЕЃУНАРОДЕН ПРОГРАМСКИ КОМИТЕТ

Виолета Димова (Македонија)
Марија Кусевска (Македонија)
Ева Ѓорѓиевска (Македонија)
Даниела Коцева (Македонија)
Силвана Симоска (Македонија)
Софија Заболотнаја (Русија)
Лариса В. Рибачева (Русија)
Татјана А. Тернова (Русија)
Волфганг Моч (Германија)
Габриела Б. Клајн (Италија)
Карин Руке-Брутен (Франција)
Танван Тонтат (Франција)
Јулиа Дончева, (Бугарија)
Нецати Демир, (Турција)
Зеки Ѓурел, (Турција)
Ахмед Ѓуншен (Турција)
Олег Н. Фенчук (Белорусија)
Данијела Костадиновиќ (Србија)
Тамара Валчиќ- Булиќ (Србија)
Селена Станковиќ (Србија)
Реа Лујиќ (Хрватска)
Биљана Мариќ (Босна и Херцеговина)
Душко Певуља (БиХ)

Технички секретар
Татјана Уланска
Марија Тодорова

Главен и одговорен уредник
Драгана Кузмановска

Јазично уредување
Даница Атанасовска-Гаврилова (македонски јазик)
Софија Заболотнаја (руски јазик)
Бильана Иванова (англиски јазик)

Техничко уредување
Костадин Голаков
Славе Димитров

Адреса на организацискиот комитет:
Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македонија

Воронешки државен универзитет
Филолошки факултет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Русија
Е-пошта: filko.conference@gmail.com
Веб-страница: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/fe>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција филологија, култура и образование
(1; 2016 ; Штип)

Зборник на трудови / Прва меѓународна научна конференција
филологија, култура и образование, 18-19 март 2016, Штип = Сборник
статей / Первая международная научная конференц, 18-19 марта
2016, Штип = Conference proceedings / First International Scientific
Conference, 18-19 March 2016, Stip. - Штип : Универзитет “Гоце
Делчев”, 2016. - 1119 стр. ; 21 см

Трудови на мак., рус. и англ. јазик. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-244-308-9

1. Насп. ств. насл. - I. Международная научная конференц
(1; 2016 ; Штип) види Меѓународна научна конференција филологија,
култура и образование (1 ; 2016 ; Штип). - II. First International
Scientific Conference (1 ; 2016 ; Схтип) види Меѓународна научна
конференција филологија, култура и образование (1 ; 2016 ; Штип)
а) Културологија - Собери
COBISS.MK-ID 101960202

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Драгана Кузмановска, Филологический факультет при УГД
Ольга А. Бердникова, Филологический факультет при ВГУ
Светлана Якимовска, Филологический факультет при УГД
Татьяна А. Тернова, Филологический факультет при ВГУ
Виолета Димова, Филологический факультет при УГД
Геннадий Ф. Ковалев, Филологический факультет при ВГУ
Лариса В. Рыбачева, Филологический факультет при ВГУ
Костадин Голаков, Филологический факультет при УГД

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Виолета Димова (Македония)
Мария Кусевска (Македония)
Ева Гёргиевска (Македония)
Даниела Коцева (Македония)
Силвана Симоска (Македония)
Софья Заболотная (Россия)
Лариса В. Рыбачева (Россия)
Татьяна А. Тернова (Россия)
Волфганг Моч (Германия)
Габриелла Б. Клейн (Италия)
Карин Рукэ-Брутэн (Франция)
Танван Тонтат (Франция)
Юлиа Дончева (Болгария)
Неджати Демир (Турция)
Зеки Гюрел (Турция)
Ахмед Гюншен (Турция)
Олег Н. Фенчук (Беларусь)
Даниела Костадинович (Сербия)
Тамара Валчич- Булич (Сербия)
Селена Станкович (Сербия)
Реа Луйич (Хорватия)
Биляна Марич (Босния и Херцеговина)
Душко Певуля (Босния и Херцеговина)

Ученый секретарь

Татьяна Уланска
Мария Тодорова

Главный редактор
Драгана Кузмановска

Языковая редакция
Даница Атанасовска-Гаврилова (македонский язык)
Софья Заболотная (русский язык)
Биляна Иванова (английский язык)

Техническое редактирование
Костадин Голаков
Славе Димитров

Адрес организационного комитета
Университет им. Гоце Делчева – Штип
Филологический факультет
ул. „Крсте Мисирков“ д. 10-А
Пош. фах 201, Штип - 2000, Р. Македония

Воронежский государственный университет
Филологический факультет
г. Воронеж, пл. Ленина, 10, корпус 2, к. 34, Россия
Э-почта: filko.conference@gmail.com
Веб-сайт: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

EDITORIAL STAFF

Dragana Kuzmanovska, Faculty of Philology, UGD
Olga A. Berdnikova, Faculty of Philology, VGU
Svetlana Jakimovska, Faculty of Philology, UGD
Tatyana A. Ternova, Faculty of Philology, VGU
Violeta Dimova, Faculty of Philology, UGD
Genadiy F. Kovalyov, Faculty of Philology, VGU
Larisa V. Rybatcheva, Faculty of Philology, VGU
Kostadin Golakov, Faculty of Philology, UGD

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Violeta Dimova (Macedonia)
Marija Kusevska (Macedonia)
Eva Gjorgjievska (Macedonia)
Daniela Koceva (Macedonia)
Silvana Simoska (Macedonia)
Sofya Zabolotnaya (Russia)
Larisa V. Rybatcheva (Russia)
Tatyana A. Ternova (Russia)
Wolfgang Motch (Germany)
Gabriella B. Klein (Italy)
Karine Rouquet-Brutin (France)
That Thanh-Vân Ton (France)
Yulia Doncheva (Bulgaria)
Necati Demir (Turkey)
Zeki Gurel (Turkey)
Ahmed Gunshen (Turkey)
Oleg N. Fenchuk (Belarus)
Danijela Kostadinovic (Serbia)
Tamara Valchic-Bulic (Serbia)
Selena Stankovic (Serbia)
Rea Lujic (Croatia)
Biljana Maric (Bosnia and Herzegovina)
Dushko Pevulja (Bosnia and Herzegovina)

Conference secretary

Tatjana Ulanska
Marija Todorova

Editor in Chief

Dragana Kuzmanovska

Language editor

Danica Atanasovska-Gavrilova (Macedonian)

Sofya Zabolotnaya (Russian)

Biljana Ivanova (English)

Address of the Organizational Committee

Goce Delcev University - Stip

Faulty of Philology

Krste Misirkov St. 10-A

PO Box 201, Stip - 2000, Republic of Macedonia

Voronezh State University

Faculty of Philology

10 pl. Lenina, Voronezh, 394006, Russia

E-mail: filko.conference@gmail.com

Web-site: <http://js.ugd.edu.mk./index.php/fe>

СОДРЖИНА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Andonova Albena - FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE AT WORK IN A SMALL GROUP.....	17
2. Асимопулос Панайиотис - УМЕНЬШИТЕЛЬНЫЕ СУФФИКСЫ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МОРФОСЕМАТИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ ГРЕЧЕСКОМ, РУССКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ	23
3. Vabic – Vjelic Olgica - APPLICATION OF POETRY WORKSHOPS IN KINDERGARTEN	33
4. Басовска Мери, Ивановска Билјана - НАЧИНИ НА ИЗРАЗУВАЊЕ НА ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ ВО ЈАЗИЧНИОТ ПАР ГЕРМАНСКИ – МАКЕДОНСКИ	41
5. Белчев Толе, Младеноски Ранко - МЕТАЛИТЕРАТУРНИТЕ СЕГМЕНТИ ВО „ТЕАТАРСКИ РОМАН“ НА БУЛГАКОВ И ВО „ВЕШТИЦА“ НА АНДОНОВСКИ	51
6. Бердникова Ольга - НОВЫЕ РЕАЛИСТЫ» В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ	61
7. Бизоев Никола - ВАЛОРИЗАЦИЈА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА	71
8. Бијелиќ Бисера – ИМАГОЛОШКИТЕ СЛИКИ ЗА ИСТОКОТ И ЗАПАДОТ ВО ДРАМИТЕ НА ДЕЈАН ДУКОВСКИ И ГОРАН СТЕФАНОВСКИ	81
9. Божиновски Александар, Методијески Дејан - ИНФОРМАЦИОНИТЕ СИСТЕМИ ЗА ПРИВАТНО СМЕСТУВАЊЕ КАКО ФАКТОР ЗА КУЛТУРНОТО ЗНАЧЕЊЕ НА ТУРИЗМОТ	93
10. Величковска Родна - КУЛТУРНА СОРАБОТКА МЕЃУ РУСИЈА И МАКЕДОНИЈА ИЗРАЗЕНА ПРЕКУ ЗАПОЗНАВАЊЕ НА КУЛТУРНИТЕ ВРЕДНОСТИ НА ОБРЕДНО-ПЕЈАЧКИТЕ ЖАНРОВИ	101
11. Веновска-Антевска Снежана - ПРАГМАТСКО-КОГНИТИВНИОТ АСПЕКТ НА ЛЕКСИЧКОСЕМАТИЧКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ ЗА ИЗРАЗУВАЊЕ НА МОДАЛНОСТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	111
12. Власова Марина - ЭЛЕМЕНТЫ СОКРАТИЧЕСКОГО ДИАЛОГА В ФИЛЬМЕ ДЖИМА ДЖАРМУША «КОФЕ И СИГАРЕТЫ»	119
13. Гилова Лидија - ЕВАЛУАЦИЈА НА РАБОТАТА НА УЧИЛИШТЕТО ВО ПОДРАЧЈЕТО – ПОЛОЖБА НА УЧЕНИЦИТЕ	125
14. Грачева Жанна – МАРКЕМАЛОГИЈА И ОПРЕДЕЛЕНИЕ АВТОРСТВА ТЕКСТА	135
15. Грујовска Сашка - NOMINA AGENTIS ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК	141

16. Ghentulescu Raluca - METAPHORS IN TECHNICAL-SCIENTIFIC TEXTS	147
17. Demir Necati - PETROGLYPHS AS A SOURCE OF URAL-ALTAIC PEOPLE'S LANGUAGE, HISTORY AND CULTURE	155
18. Денкова Јованка - АНИМАЛИЗМОТ КАКО ТЕМА ВО КНИЖЕВНОСТА ЗА ДЕЦА	163
19. Дѳгтева Јрославна - ЧУЖОЈ ВЗГЛЯД КАК МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ПРОБЛЕМА	171
20. Димова Виолета - РЕЦЕПЦИЈАТА НА РУСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ВО НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ЛИТЕРАТУРА	179
21. Dimova Mariya, Milcheva Hristina - THE TRAINING OF GERIATRIC SPECIALISTS IN MEDICAL COLLEGE AT TRAKIA UNIVERSITY, STARA ZAGORA, BULGARIA - IMPORTANT TOOL OF SOCIAL POLICY FOR ACHIEVING BETTER QUALITY OF LIFE FOR OLD PEOPLE	185
22. Донев Драган – ПРОБЛЕМИ СО ПРИБЕЛЕЖУВАЊЕ НА СТУДЕНТИТЕ ПРИ КОНСЕКУТИВНО ТОЛКУВАЊЕ	191
23. Ѓорѓиева Димова Марија – НАРАТИВНИ ХИЈАЗМИ: КНИЖЕВНОСТА КАКО ИСТОРИЈА, ИСТОРИЈАТА КАКО КНИЖЕВНОСТ	199
24. Ѓорѓиевска Ева, Маролова Даринка - КРИЗАТА НА ИСТОРИЈАТА И НА КНИЖЕВНИОТ ЛИК ВО РОМАНОТ „ЧОВЕК БЕЗ СВОЈСТВА“ НА РОБЕРТ МУЗИЛ	209
25. Заболотная Софђа - ИМЯ КАК ХРОНОТОП: О КЛЮЧЕВЫХ ТОЧКАХ ПОНИМАНИЯ ТЕКСТА	217
26. Зайналова Лариса - СОХРАНЕНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ ЭКСПРЕССИВНОГО СИНТАКСИСА С. ДАЛИ В ПЕРЕВОДНОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (НА ПРИМЕРЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ С. ДАЛИ).....	225
27. Зарецкая Виктория - КОНЦЕПТ МЕССИИ В СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ПРОЗЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА Д. РУБИНОЙ «ВОТ ИДЕТ МЕССИЯ!»)	231
28. Ivanova Biljana, Kuzmanovska Dragana, Kirova Snezana - PREFIX NEGATION IN ENGLISH, GERMAN, AND MACEDONIAN LANGUAGE IN THE TEACHING PROCESS - ANALYSIS OF EXPLICIT LEXICAL PREFIX NEGATIONS	237
29. Ивановска Билјана, Кусевска Марија, Даскаловска Нина - ГОВОРНИОТ ЧИН БАРАЊЕ И МОДАЛНОСТА КАКО НЕГОВА КАРАКТЕРИСТИКА ВО МЕЃУЈАЗИКОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	247
30. Ивановска Лела - УЛОГАТА НА СТУДЕНТИТЕ ВО ПРОЦЕСОТ НА ЕВАЛВАЦИЈА НА НАСТАВНИОТ КАДАР	255
31. Игнатовска – Димитрова Христина – КУЛТУРНА МЕДИЈАЦИЈА ВО ПРОЦЕСОТ НА АФИРМАЦИЈА НА ЕВРОПСКИОТ, РЕЛИГИСКИ ИДЕНТИТЕТ	263
32. Iliev Krste, Pop-Zarjeva Natalija - THEMATIC AND TEXTUAL COMPARISON OF THE TRAGEDIES HAMLET BY WILLIAM SHAKESPEARE AND ANTIGONE BY SOPHOCLES.....	275

33. Иљина Татјана - ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СЛУЖЕБНЫХ СЛОВ В РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ: ТРУДНОСТИ ПЕРЕВОДА	283
34. Iskrev Dimitar - KEY CHARACTERISTICS OF SUCCESSFUL EDUCATIONAL COUNSELING OF SCHOOL'S CLASS.....	291
35. Jakimovska Svetlana - ON TRANSLATION OF CHURCH-SLAVONIC ORTHODOX TERMS IN FRENCH.....	297
36. Jankova Natka, Jovcheska Silvana - THE ART OF BUSINESS ENGLISH	307
37. Јованов Јане - ПЕРСПЕКТИВИ ЗА НОВИ УЧЕБНИЦИ ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	315
38. Јованов Јане, Ромашевска Катерина - „ИЗГУБЕНАТА ГЕНЕРАЦИЈА“ – „ИЗГУБЕНА“ НИЗ ИСКУСТВАТА И ЗНАЧЕЊЕТО.....	323
39. Јорданов Кири, Чапова Загорка - ВЛИЈАНИЕТО НА СОЦИЈАЛНИТЕ МРЕЖИ ВРЗ НАСТАВАТА И ОДНОСОТ НАСТАВНИК – УЧЕНИК.....	333
40. Јосимовска Верица - КНИЖЕВНОСТА КАКО СВЕДОК НА ИСТОРИЈАТА	345
41. Југрева Марија - ДИСТОПИСКА ЛИТЕРАТУРА – ПРЕДВЕСНИК НА ИДНИНАТА ИЛИ САМО ТРЕНД ВО МОДЕРНАТА ЛИТЕРАТУРА.....	351
42. Караниколова-Чочоровска Луси - ЖЕНСКИОТ ИДЕНТИТЕТ И МЕНТАЛИТЕТ НА ЕДНА РУСКА И ЕДНА МАКЕДОНСКА АНА (ИЛИ: ЗА РОДОВАТА „ДРУГОСТ“ НА ТОЛСТОЕВАТА „АНА КАРЕНИНА“ И НА „АНА“ НА ЈОВАН КОТЕСКИ).....	357
43. Касаповска-Чадловска Милена - КОНСТРУКЦИИ СО АТРИБУТИВНИ ГЛАГОЛИ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК.....	365
44. Кеџан Ана - WAS CATHERINE EARNSHAW A VAMPIRE? A REVISITING OF WUTHERING HEIGHTS.....	377
45. Китанов Блаже, Китанова Ирена – ТАЈНАТА НА РУЖАТА ВО МАЛИОТ ПРИНЦ НА ЕГЗИПЕРИ.....	385
46. Китанова Ирена, Петрова Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела – ЧИТАЊЕТО И РАБОТАТА СО ТЕКСТ ВО ОДДЕЛЕНСКА НАСТАВА.....	393
47. Ковалев Геннадий - К ВОПРОСУ ОБ АВТОБИОГРАФИЗМЕ В РОМАНЕ А.С.ПУШКИНА «ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН».....	401
48. Кожинкова Весна - КОСМОПОЛИТИЗМОТ ВО ТВОРЕШТВОТО НА КОЛБЕ И ЛАФАЗАНОВСКИ.....	409
49. Коробов-Латынцев Андрей - «СМЕРТЬ УНИВЕРСИТЕТА» РЕКОНСТРУКЦИЈА ФИЛОСОФИИ ОБРАЗОВАНИЯ ФРИДРИХА НИЦШЕ (ПО РАБОТЕ «ЛЕКЦИИ О БУДУЩНОСТИ УНИВЕРСИТЕТА»).....	417
50. Коцева Весна, Тодорова Марија, Уланска Татјана - ПРЕГЛЕД НА КРИТИЧКИТЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ НА КРЕШЕНОВИОТ МОДЕЛ НА УСВОЈУВАЊЕ/УЧЕЊЕ НА НЕМАЈЧИН ЈАЗИК.....	423
51. Коцева Даниела, Мирасчиева Снежана, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - КУЛТУРА, ГЛОБАЛИЗАЦИЈА, ИДЕНТИТЕТ	431

52. Krsteva Marija - BIOGRAPHICAL FICTIONS ABOUT THE GREAT AMERICAN AUTHORS F. SCOTT FITZGERALD AND ERNEST HEMINGWAY	439
53. Кузмановска Драгана, Шекеринова Емилија - ИНФОРМАЦИСКИ И КОМУНИКАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ ВО СОВРЕМЕНАТА НАСТАВА ВО СРЕДНИТЕ УЧИЛИШТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	449
54. Kurteshi Voglushe, Gulevska Valentina - COMPARATIVE MONITORING OF BEHAVIOR OF PROBLEMATIC PUPILS IN KOSOVO AND MACEDONIA	457
55. Kyrchanoff Maksym W. - LITERATURIZING MODERNIZATIONS IN PRE- AND POST-MODERN SOCIETIES: DESTRUCTION OF ARCHAICNESS IN CONTEXTS OF INTELLECTUAL OPPOSITIONS OF BARBARISM AND CIVILIZATION CATEGORIES IN HISTORICAL TIME	463
56. Kyuchukova Sylvia - INCLUSION OF CHILDREN RAISED IN INSTITUTIONS TO THE DEVELOPMENTS IN THE SPHERE OF HEALTH BEHAVIOR.....	475
57. Лапыгина Мария – СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕКСИЧЕСКИХ СРЕДСТВ СОЗДАНИЯ ПОЛОЖИТЕЛЬНОГО ИМИДЖА ПОЛИТИКА В РУССКИХ И СЕРБСКИХ СМИ	483
58. Леонтиќ Марија - А1 и А2 ЗАЕДНИЧКИ РЕФЕРЕНТНИ РАМНИШТА НА ЗАЕДНИЧКАТА ЕВРОПСКА РЕФЕРЕНТНА РАМКА ЗА ЈАЗИЦИ И НИВНАТА ПРИМЕНА ПРИ ПОДГОТВУВАЊЕ УЧЕБНИЦИ ЗА УЧЕЊЕ ТУРСКИ ЈАЗИК ВО ТУРЦИЈА И ВО МАКЕДОНИЈА	489
59. Мајхошев Андон – ГОВОР НА ОМРАЗА ВО ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ МЕДИУМИ ВО РМ. ПРИМЕРИ ОД РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	501
60. Макаријоска Лилјана, Ѓорѓиоска Жаклина - ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИТЕ ЛЕКСИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ ВО ПОЕЗИЈАТА НА МИХАИЛ РЕНЦОВ	509
61. Малинов Зоранчо - ШТИП, „ЧЕТ’РСЕ“ И УНЕСКО - КАКО ДА СЕ ИСКОРИСТИ ВПИШУВАЊЕТО НА ШТИПСКИОТ ОБИЧАЈ НА СВЕТСКАТА РЕПРЕЗЕНТАТИВНА ЛИСТА НА НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	515
62. Мануковска Татјана – ЗИМНИЕ СВЯТКИ В С. ПЕРШИНО И СИНИЕ ЛИПЈАГИ НИЖНЕДЕВИЦКОГО РАЙОНА ВОРОНЕЖСКОЙ ОБЛАСТИ.....	523
63. Марковиќ Михајло, Новотни Соња - ЗА НЕКОИ СЛОВЕНСКИ ЈАЗИЦИ (МИНАТО, СЕГАШНОСТ И ИДНИНА)	533
64. Меркулова Инна - ПАРАМЕТРИЧЕСКИЈ АНАЛИЗ ЛЕКСИКИ МАКЕДОНСКОГО ЈАЗИКА	541
65. Меркулова Ирина, Марјана Розенфелд - ЯЗЫКОВАЯ ИГРА В РОССИЙСКИХ РЕКЛАМНЫХ ТЕКСТАХ	549
66. Методијески Дејан, Голаков Костадин - ПРЕГЛЕД НА ПОЗНАЧАЈНИТЕ ТУРИСТИЧКИ ВОДИЧИ	555
67. Мирасчиева Снежана, Коцева Даниела, Петрова-Ѓорѓева Емилија, Китанова Ирена - ПОВРЗАНОСТА МЕЃУ ОБРАЗОВАНИЕТО, ПРАКТИКАТА И ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИТЕ ЦЕЛИ ВО ОПШТЕСТВЕН КОНТЕКСТ	565

68. Мирчева-Бошевска Билјана - МОЖНОСТИ И НАЧИНИ ЗА ПРЕВОД НА ФРАЗЕМИТЕ	573
69. Михайлова Елена, Цзяннань Чжан - КОНЦЕПТ «МУЗЫКА» В ТВОРЧЕСТВЕ С.В. РАХМАНИНОВА В КОНТЕКСТЕ РАЗЛИЧНЫХ ИСКУССТВ	581
70. Михајловиќ Костадиновска Сања – МЕТАФОРИТЕ ЗА ДОН КИХОТ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	591
71. Молчанова Н. - АСТРАЛЬНИЙ КОСМОС КОНСТАНТИНА БАЛЬМОНТА	605
72. Moretti Violeta - LATIN PROVERBS AS A TWO-WAY ROAD OF CULTURAL TRANSFER	615
73. Нацев Трајче, Веселинов Драган - КУЛТУРНАТА ИСТОРИЈА НА ШТИП ВО ПРАИСТОРИЈАТА	623
74. Недюрмагомедов Георгий - СОДЕРЖАНИЕ ТЕОРИЙ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ СТАРШЕКЛАСНИКОВ РЕАЛИЗУЕМЫХ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ШКОЛАХ СЕВЕРНОГО КАВКАЗА	631
75. Ниами Емил - ПОЛИТКОРЕКТНОСТА ВО МАКЕДОНСКАТА ЈАЗИЧНА СРЕДИНА	639
76. Никодиновски Звонко - СЕМИОЛОГИЈАТА НА ЖЕНАТА ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК - ЖЕНАТА ВООПШТО И ФИЗИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЖЕНАТА	645
77. Николовска Кристина - ПОЕТСКИОТ БЛЕСОК НА ГЕНАДИЈ АЛГИ ВО МАКЕДОНСКИ КОНТЕКСТ	655
78. Ничева Весна, Ашкилова Маја, Иванова Адријана - ПРОФЕСИОНАЛНИОТ ИДЕНТИТЕТ НА НАСТАВНИКОТ – КОМПЕТЕНТЕН НАСТАВНИК НА 21- ВЕК	663
79. Новотни Соња, Марковиќ Михајло - КОНТРАСТИВНОСТ НА ДИЈАХРОНИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ПРИКАЖАН ПРЕКУ СТАРОСЛОВЕНСКИТЕ РАКОПИСИ	669
80. Орлов Алексей - ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПОРТРЕТ РЕВОЛЮЦИИ В КНИГЕ ИВАНА БУНИНА «ОКАЯННЫЕ ДНИ»	681
81. Петрова Снежана – ИНТЕРКУЛТУРНОСТА ВО КОМУНИКАЦИЈАТА (РАЗМИСЛУВАЊА ЗА КУЛТУРНО-ЦИВИЛИЗАЦИСКИТЕ И ОБРАЗОВНИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ)	691
82. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Коцев Митко - ВОСПИТНАТА ФУНКЦИЈА НА УЧИЛИШТЕТО ВО СОВРЕМЕНОТО ОПШТЕСТВО	699
83. Петрова-Ѓорѓева Емилија, Мирасчиева Снежана, Китанова Ирена, Коцева Даниела - СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ КАКО ОРГАНИЗАЦИСКИ СИСТЕМ	707
84. Петрова-Џамбазова Снежана – МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК ВО ТЕЛЕВИЗИСКИТЕ РЕКЛАМНИ ПОРАКИ	713
85. Петровска-Кузманова Катерина - МАКЕДОНСКИТЕ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО ИСТРАЖУВАЊАТА НА НИКИТА ИЛИЧ ТОЛСТОЈ	719

86. Popova Ana - THE REPRESENTATION OF ST. NICHOLAS THE WARM-HEARTED PROTECTOR AND ST. SIMEON THE STILYTES IN THE CHURCH OF ST. GEORGE AT POLOŠKO	727
87. Pop-Zarjeva Natalija, Iliev Krste - THE BYRONIC HERO: EMERGENCE, ISSUES OF DEFINITION AND HIS PROGENIES	741
88. Попоска Соња - АКЦЕНТОТ И АКЦЕНТСКИТЕ ЦЕЛОСТИ ВО ЈАЗИКОТ НА МЕДИУМИТЕ	749
89. Правдина Ирина - КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛИЗ ТЕРМИНОВ РОДСТВА В ДИАХРОНИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО И СЕРБСКОГО ЯЗЫКОВ).....	759
90. Пресилска Јасмина – ВЛИЈАНИЕТО НА ФРАНЦИЈА И ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ РАЗВОЈОТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И КУЛТУРАТА ВО БИТОЛА	765
91. Продановска Весна - ВАЖНОСТА И ПРИОДИТЕ ПРИ ПРЕДАВАЊАТА ПО ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР ВО ИЗУЧУВАЊЕТО НА АНГЛИСКИОТ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК.....	775
92. Пухова Татјана - РАСТИТЕЛЬНЫЕ ОБРАЗЫ В ВОРОНЕЖСКИХ КАЛЕНДАРНЫХ ОБРЯДАХ	785
93. Ramadanski Draginja L. - SOVIET BOOK OF THE DEAD	797
94. Ряполов Сергей - ВВЕДЕНИЕ В ФИЛОСОФИЮ» ВАСИЛИЯ НИКОЛАЕВИЧА КАРПОВА И ФОРМИРОВАНИЕ ОРИГИНАЛЬНОЙ РУССКОЙ ФИЛОСОФСКОЙ ТРАДИЦИИ	805
95. Сандева Васка, Деспот Катерина - АРХИТЕКТОНСКИ ЗАВЕСИ ВО ПРОСТОР ПРИЧИНА ЗА ДРАМАТИЧНОСТ ВО ПРОСТОР.....	817
96. Сидорук Екатерина - «МАССОВЫЙ» ЧЕЛОВЕК В КОНТЕКСТЕ РОЕВОЙ ЖИЗНИ (НА ПРИМЕРЕ ПОВЕСТИ «ГОЛУБОЕ И КРАСНОЕ», РАССКАЗА «КЛЮЧАРЕВ И АЛИМУШКИН»)	825
97. Симионска Магдалена - МОРФОСИНТАКСАТА И МЕСТОПОЛОЖБАТА НА ПРИЛОШКИТЕ ОПРЕДЕЛБИ ЗА НАЧИН ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	829
98. Симоска Силвана – ГЕРМАНСКО-МАКЕДОНСКИ ЗАЕМКИ И/ИЛИ ЛАЖНИ ПАРОВИ.....	839
99. Sîrbu Otilia - BETWEEN SACRED AND PROFANE.....	857
100. Smilkova Viktorija - INTER-LINGUSTIC ANALYSYS OF APOLOGIES IN MACEDONIAN AND ENGLISH	863
101. Ставрева Веселиновска Снежна, Кирова Снежана - КОРЕЛАЦИЈА И ИНТЕГРАЦИЈА НА НАСТАВНИТЕ СОДРЖИНИ СО ЕКОЛОШКА ТЕМАТИКА НА ЧАСОВИТЕ ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	877
102. Стојанов Трајче - ДОСТОЕВСКИ КАКО ЛИТЕРАЛИЗАЦИЈА НА ФИЛОСОФИЈАТА НА СОЛОВЈОВ	887

103. Стојаноска Иванова Татјана, Анастасовски Иван, Томевска Илиевска Елизабета - ИНТЕРКУЛТУРНИОТ ДИЈАЛОГ И СПОРТОТ	899
104. Сулејмани Умит, Челик Махмут - МЕТОДИ И ТЕХНИКИ НА ЧАСОВИТЕ ПО ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ СПОРЕД ПРОЦЕСИТЕ НА КОГНИТИВНОТО УЧЕЊЕ	905
105. Тамкина Вера - МУЗЕЙНОЕ ЕКСПОНИРОВАНИЕ КАК ХУДОЖЕСТВЕННА ПРАКТИКА НА СОВРЕМЕННОМ ЕТАПЕ.....	915
106. Танеска Александра П., Здравковска-Адамова Благојка - ИСКАЖУВАЊЕ МИНАТОСТ СО СУМ И ИМАМ-КОНСТРУКЦИИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК СО ОСВРТ НА НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО АЛБАНСКИОТ ЈАЗИК.....	923
107. Тантуровска Лидија - „МАША И МЕДВЕДЪ“ НА МАКЕДОНСКИ	933
108. Тасевска Марица - ЗАСТАПЕНОСТА НА ГЕРМАНСКИТЕ ЈАЗИЧНИ ВАРИЕТИТЕ ВО АВСТРИЈА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ПО ГЕРМАНСКИ Ј АЗИК КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК „SCHRITTE INTERNATIONAL“.....	943
109. Тернова Татјана - ИСТОРИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЈА А. МАРИЕНГОФА В РОМАНЕ «ЕКАТЕРИНА»	951
110. Тефова Маја Ѓ. - ВОСПИТНО-ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС / НАСТАВАТА ДЕНЕС	959
111. That Thanh-Vân Ton – LA COMMUNE DE PARIS: UNE PAGE D’HISTOIRE MÉCONNUE, DÉFORMÉE VOIRE OUBILÉE.....	971
112. Тихонова Ольга - ОСНОВЫ ТИПОЛОГИИ И ЭВОЛЮЦИЈА РОМАНТИЧЕСКОГО ГЕРОЯ В ЛИТЕРАТУРЕ XIX ВЕКА	979
113. Тодорова Марија, Коцева Весна - ШПАНСКИОТ ЈАЗИК ВО ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	989
114. Тоевски Свето - ЗНАЧЕЊЕТО НА СОВРЕМЕНИТЕ ПЕДАГОШКИ ТЕОРИИ И НА ЕФЕКТИВНАТА ИНТЕРАКТИВНА НАСТАВА - ПОГЛЕД НА ПРАКСАТА НА МАКЕДОНСКИТЕ ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТИ И НА ЈАЗИЧНИОТ ОДДЕЛ НА МИТ ИНСТИТУТОТ	997
115. Трајкова Мира - АКЦИОНА ПЕРСПЕКТИВА ВО УЧЕБНИЦИТЕ ЗА НАСТАВАТА ПО ФРАНЦУСКИ КАКО СТРАНСКИ ЈАЗИК: AGENDA И VITET	1017
116. Уланска Татјана, Кузмановска Драгана, Кирова Снежана - СЕМАНТИЧКА СПОРЕДБА НА ТЕРМИНОЛОГИЈАТА НА СРОДСТВО ВО АНГЛИСКИОТ И ГЕРМАНСКИОТ СО МАКЕДОНСКИОТ И СРПСКИОТ ЈАЗИК	1029
117. Фролова Анна - ЯЗЫК КЛАССИКИ И ЯЗЫК СОВРЕМЕННОСТИ В ПЬЕСАХ-РЕМЕЙКАХ С. КУЗНЕЦОВА И О. БОГАЕВА «НЕТ ПОВЕСТИ ПЕЧАЛЬНЕЕ НА СВЕТЕ...» И С. ЖАТИНА «РОМЕО И ДЖУЛЬЕТТА: ВОРОНЕЖСКИЕ СТРАДАНИЯ».....	1035
118. Холина Дарња - ЭКСПРЕССИВНЫЙ СИНТАКСИС В ПОЭЗИИ У.Б. ЙЕЙТСА.....	1043

119. Хохонин Дмитрий - МЕТАФОРИЧЕСКОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАИМЕНОВАНИЙ ЛИЦ, СВЯЗАННЫХ С МУЗЫКАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И ПРОФЕССИЕЙ	1053
120. Христовска Соња – ЈАЗИКОТ ВО МОИТЕ СОНОВИ И СОНОВИТЕ НА МОИТЕ БЛИСКИ	1063
121. Цветановски Гоце - МАКЕДОНСКИ ЕКВИВАЛЕНТИ НА НЕКОИ РУСКИ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ	1071
122. Цубалевска Мери - АСПЕКТИ НА ПРОУЧУВАЊЕ НА СТАРΟΣЛОВЕНСКАТА ЛЕКСИКА	1079
123. Челик Махмут, Сулејмани Умит - КРИТИЧКИ ОСВРТ КОН ЗБИРКАТА РАСКАЗИ „СЕДМОГЛАВИОТ ЏИН“ НА МУСТАФА КАРАХАСАН	1089
124. Чернобаева Алла - ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ГРЕХЕ И О ВОЗМЕЗДИИ В ВОРОНЕЖСКИХ ДУХОВНЫХ СТИХАХ	1097
125. Чуносова Ирина - РАЗВИТИЕ ВЫРАЗИТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ: ПРАКТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	1103
126. Швецова Ольга - ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ АНТИУЧЁНОГО (НА МАТЕРИАЛЕ ПОВЕСТИ И. ГРЕКОВОЙ «КАФЕДРА»).....	1109
127. Шутаров Васко - ДИНАМИЗИРАЊЕ НА КУЛТУРНАТА ДИПЛОМАТИЈА ВО РУСКО-МАКЕДОНСКИТЕ ОДНОСИ, НАЈНОВИ ПОКАЗАТЕЛИ.....	1117

УДК: 316.347-027.6(4)

**„КУЛТУРНА МЕДИЈАЦИЈА ВО ПРОЦЕСОТ НА
АФИРМАЦИЈА НА ЕВРОПСКИОТ, РЕЛИГИСКИ
ИДЕНТИТЕТ“****Д-р Христина Игнатовска-Димитрова****Координатор за одржлив развој –****Центар за развој на Вардарски плански регион****E-mail: ignatovska@hotmail.com**

Темата на овој труд оди во насока на балансирање на унифицираноста на религиозниот концепт на европско ниво, на сметка на разноликоста. Интересот се насочува кон она што еден таков заеднички концепт на почетокот, каков што претставува религискиот, понатаму различно се рефрактира низ вариитетот на европските нации. На прашањето - што имаат заедничко европските земји од религиска перспектива? - како прв фактор кој се јавува во функција на одговор е историскиот. Така се идентификуваат три формални фактори или мотиви кои се соединуваат кога е во прашање креирањето или рекреирањето на заедницата наречена Европа. Тоа се: јудео-христијанскиот монотеизам, елинистичкиот реализам и римското уредување. Иако овие фактори се поместуваат и еволуираат со текот на времето, сепак, нивните комбинации можат да се третираат како фактори кои формираат или реформираат определен животен стил којшто денес, генерално, се препознава како европски (O`Conell, 1991:9). Во овој контекст, а согласно со наведените комбинации, религискиот аспект е очигледен и значаен за да се разбере историската комплексност на европскиот идентитет. Според генералната теорија за секуларизацијата во Европа, религијата на оваа почва навлегува хоризонтално во општеството. Оваа пенетрација всушност претставува последица на директните заговори на религијата и моќта низ историска призма. Секако, на оваа територија (национална и локална) имаме доминација на една црква којашто интегрално ги поврзува историјата и моќта на структурите кои ја опкружуваат. Всушност, во некои места оваа практика сè уште е застапена. Сепак, системот како таков постепено дезинтегрира, иако во некои делови на Европа повеќе, а во некои помалку (Martin, 1978: 100).

Клучни зборови: религија, идентитет, вредности

Религијата има значења коишто се во корелација со донесувањето на моќ, власт и легитимност. Религијата претставува група на факти различни од другите социјални факти, со нејасни граници кои зависат од политичките, идеолошките и академските амбиции. Во сложени ситуации на социјално несогласување, можат да се пронајдат етнички, национални или мигрантски граници, трансформирани во религиозни (Бауман, 2009: 28).

Идентитет (лат. *idem*, *identitas*-истоветност, англ. *identity*), во расправите за поимот идентитет, кој станува популарен во 20-тиот век, навладуваат традиции, помеѓу кои и социолошката. Таа го доведува во прашање есенцијалистичкиот став за идентитетот, како за постоење на едно "стварно јас" кое е логички и филозофски кохерентно и непроменливо. Спротивно на овие стари разбирања, сега се нагласува скалеста променливост на идентитетот, како и неговиот иновативен и конструктивистички карактер. Новите сфаќања на идентитетот укажуваат на постоењето на различни идентитети во рамките на една личност, различните дискурси генерираат различни положби за субјективитетот и за идентитетот. Оттаму, голем број социјални практики и идентитети, што едновременно ги населуваме, се поврзани со поголеми структури на идентитети, како на пример: класата, етносот, религијата, родовоста и сексуалноста, кои, исто така, се заемно поврзани. Ова доведува до идеите за хибридноста на културните идентитети. Дискусиите за идентитетот во социологијата и во културологијата сè уште траат и, главно, се определуваат две сосема различни стојалишта - едно оптимистичко (можност за градење на индивидуалноста и за избор меѓу различните идентитети) и друго песимистичко (масовното општество на отуѓеност го разурнува и го фрагментира идентитетот) (Маршал, 2004: 155).

Религијата им помага на луѓето да развијат чувство на идентитет. Во оваа насока се развива и т.н. **религиски идентитет**. Помагајќи му да се надмине себеси, религијата едновременно му помага на човекот да се дефинира себеси. Помагајќи им на луѓето да ги прифатат ограничувањата на човечките услови и да го слават успехот на човештвото над силите на неизвесноста, религијата воспоставува чувство за тоа што значи да се биде хуман. Сите религии, независно колкав акцент ставаат на силите на натприродното, ги нагласуваат едновременно и моќите и способностите на луѓето да решаваат и да ја насочуваат својата сопствена судбина. Религијата помага да се развие чувството на идентитет и преку членството во специфични религиски организации. Религиското членство обезбедува посилено чувство на идентитет од поголемиот број други организации поради споделувањето заедно со другите на „конечното“ и длабоко чувствуваните вредности и верувања (Ташева, 2003: 198).

Во Лисабонскиот договор¹ е предвидено **Повелбата за основните човекови права – Поглавје 10** да стане составен дел на европскиот уставно-правен оквир, со што и формално би станала правно обврзувачка за сите земји-членки. Согласно Повелбата, секој поединец има право на слобода на мислење, определба и религија. Ова право вклучува слобода на промена на религија или верување, самостојно или во заедницата, јавно или приватно манифестирање на религијата или верувањата преку верски богослужби, настава, пракса и обреди.²

Главен дел

Истражувањето има експлицитна цел која се движи во насока на пронаоѓање на соодветна поврзаност помеѓу религијата, односно вредностите што таа ги пропагира и начините, односно нормите кои обусловуваат општествена имплементација, инкорпорација и интеракција, на сите религиозно латентни манифестации во рамките на едно проширено општество, како што е европското, коешто забрзано се менува, посебно во сегашноста, но чијашто историја е нераскинливо поврзана со појавувањето и развојот на христијанството. Истото не се занимава со релативно-вистинитите тврдења на различните религии и религиозни движења коишто се појавуваат на европска почва. Емпириски, истражувањето е базирано на различни социолошки извори, квантитативните се преземани од Истражувањето на европските вредности³, а квалитативните од стручната теориска, социолошка литература, од областа на социологијата на религијата.

Религијата има посебен примат токму поради историската димензија од причина што без разлика дали гледаме синхронски или дијахронски без неа не постои начин да се разбере европската култура и традиција, односно европското нематеријално наследство земено во целина или пак, партикуларно во рамките на националните држави кои ѝ припаѓаат на Европа. Ова понатаму остварува реперкусии на многу други нивоа, а

---

¹ <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>

² http://www.europarl.europa.eu/comparl/libe/elsj/charter/art10/default_en.htm

³ Во декември 2006 година, Филозофскиот факултет од Скопје при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ обезбеди авторизација за реализација на меѓународниот мрежен проект – Сондирање европски вредности за Република Македонија. Главен координатор и носител на проектот е Work&Organization Research Center, Faculty of Social Sciences, Tilburg University. Во овој проект, кој претставува едно од најдолгите лонгитудинални истражувања во Европа во чии рамки досега се завршени три циклуси сондажи (1981, 1990 и 1999/2000), учествуваат поголемиот дел држави во Европа, најчесто претставени преку репрезентативни универзитети, односно факултети за општествени науки (Петковска, 2010: 225).

истовремено е во директна поврзаност со остварувањето на основните човекови права и слободи.

Маркантно е пршањето за раскинувањето помеѓу римскиот католицизам и православието коешто го подели континентот пред милениум на две половини, но сè уште претставува подлога за дополнителни поделби, исклучувања, санкции и недоразбирања. Во ова наока може да се разгледува и поделбата на „Источна“ и „Централна“ Европа. Така источна Европа на која и припаѓаат Романија, Бугарија и поголемиот дел на Русија и припаѓа на православната црква, додека земјите од централна Европа: Полска, Чешка, Словачка, Унгарија и некогашната Источна Германија, главно, го практикуваат западниот католицизам. Балтичките земји се со исто верско убедување. Историски меѓусебно, тесно поврзаните Литванија и Полска се римокатолички земји, додека Латвија и Естонија му припаѓаат на западно-европскиот лутеранизам. Постојат доминантни разлики во дискусиите за иднината на религијата во Европа. Земјите кои споделија искуство од поствоената комунистичка доминација претставуваат многу специфични религиозни традиции, главно, со краткотрајно значење. Дел од земјите кои му припаѓаа на ова множество, а кои повеќе тежнеат да му припаднат на Запад, отколку да му припаднат на православно христијанство, можат многу полесно да ги реализираат своите политички и економски аспирации. И покрај нивните реални економски потешкотии, нивна цел е да ги воведат западните традиции сепак не имплементирајќи нешто сосема ново и непознато. Но, ситуацијата останува непредвидлива за што сведочи примерот со Грција која како православна земја стана членка на Европската унија многу порано од католичка Австрија која се придружи на Унијата на крајот од 1995 година (Davie, 2000: 20).

На почетокот членки на Унијата биле земји кои ја имаат искусено ренесансата, реформацијата, научната револуција, просветителството и оживувањето на романтизмот. Поисточните земји исто така поминале низ идентично оформување, но целосно различна, историска еволуција. Долготрајните перипетии на Балканот, сведочат за поинаков историски развој. Поствоеното обединување на поранешна Југославија вклучи и земја којашто не беше генерално со христијански традиции, туку имаше муслиманско население во голем број. Сепак државата опстана унифицирана за релативно краток период (можеби од две генерации) под личен авторитет на маршалот Тито. Како што колабираше авторитетот, така дојде до колапс и на големата доверба, па не беше изненадувачки фактот што дојде до распад на поранешната Социјалистичка Федеративна Република Југославија. Етничкиот национализам, поттикнуван од религиозните разлики, вклучително и многу други прашања (јазични, историски и економски) беше создаден да направи експлозивна состојба. Во исто време присуството на многу етнички малцинства кои беа

стационирани на границите на секоја држава претставуваше дополнителен проблем. Едноставно, долготрајната стабилност беше неостварлива. Во многу сфери Европа ги допре своите лимити на Балканот, додека современите европски модели започнуваа да ги дезинтегрираат маргините на континентот (Davie, 2000: 3).

На прашањето - што имаат заедничко европските земји од религиска перспектива? - како прв фактор кој се јавува во функција на одговор е историскиот. Така се идентификуваат три формални фактори или мотиви кои се соединуваат кога е во прашање креирањето или рекреирањето на заедницата наречена Европа. Тоа се: јудео-христијанскиот монотеизам, грчкиот реализам и римското уредување. Иако овие фактори се поместуваат и еволуираат со текот на времето, сепак, нивните комбинации можат да се третираат како фактори кои формираат или реформираат определен животен стил којшто денес, генерално, се препознава како европски. Во овој контекст, а согласно со наведените комбинации, религискиот аспект е очигледен. Значајно е да се разбере историската комплексност на европскиот идентитет. До ова прашање се стигнува преку серија на испреплетени и преклопени блокови коишто постојат во Европа. Во овој редослед се наведуваат седум блокови:

1. Западните острови,
2. Западна Европа,
3. Рајнската област,
4. Нордиските/Балтички земји,
5. Медитеранската група,
6. поранешните отомански територии и
7. словенските народи.

Овие блокови се значајни затоа што го подвлекуваат аспектот како на историска, така и на современа Европа. Тие укажуваат колку Европа е близу и соединета преку нејзината историја и колку значајни можат да бидат при градењето на идната Унија покажувајќи истовремено колку комплексна е Европа во суштина (O'Connell, 1991:9).

Споделеното религиско наследство на Западна Европа како круцијален факт е значајно да биде истакнато посебно во насока на развојот на континентот и неговата иднина. Ова наследство е значајно за Европа и поради влијанието што го остварува врз сеопфатниот делокруг на културните вредности. Изворот кој го зајакнува овој заклучок е во согласност со резултатите добиени од претходно наведениот проект Европските вредносни студии (ЕВС), кој претставува еден од најзначајните извори на податоци за ова истражување. Внимателно избраните техники за анализа на примероци во рамките на проучувањето на Европските

вредности цели кон прецизно пресликување на социјалните и моралните вредности во Европа генерирајќи многу значајни податоци.⁴

При истражувањата од овој тип значајни се два мотива. Првиот се однесува на содржината на современите европски вредности и барања одредување на нивото на хомогеност, додека вториот цели кон поамбициозни достигнувања и се однесува на нивото до коешто таквите вредности можат да се менуваат. И во двата случаја религиозниот елемент е многу значаен. Првиот води до прашњето за потеклото на заедничкиот вредносен систем. Ако вредностите во Западна Европа се споделени до определено ниво, а луѓето од различните држави споделуваат слични социјални перцепции тогаш на кој начин дошло до настанување на таквото заедничко културно наследство? Како што покажува истражувањето на Европските вредносни студии, одговорот лежи длабоко во културното искуство што потекнува од продорот на социјалното влијание коешто претставува дел на нашата култура со генерации и векови. Едно такво влијание претставува и споделеното религиозно наследство.⁵

Историскиот и географскиот аспект на религијата или поточно на христијанската религија претставува пример на делување (посредување) што преку јавното прогласување на универзална и ексклузивна вера бара да создаде заедница на вредности и верувања во Европа, но и пошироко. Од тука произлегува дека споделеното религиозно наследство базирано на христијанските вредности може да се разбере како примарно културно влијание што ја дава суштината на европската цивилизација. Ова повлекува серија неизбежни прашања: Колку приматот даден на улогата на религијата при создавањето на вредностите е сè уште адекватен?; Дали оваа улога не е нарушена од процесот познат како секуларизација?; Дали во новиот милениум религијата останува централен елемент на европскиот вредносен систем?; Дали влијанието на религијата станува периферно во современото европско општество?; итн. (Harding and Phillips, 1986: 29).

Согласно со истражувањето на Грејс Дејви, која податоците ги црпи од истражувањето на Европските вредносни студии, постојат пет религиозни индикатори: деноминациска припадност, посетеност на цркви, став за црквата, показатели за религиозното верување и субјективни

⁴ Европски вредносни студии е големо интернационално истражување на човековите вредности. Првично било спроведено во Европа во 1981, а потоа проширено и во други држави надвор од неа. Анализите од истражувањето се презентирани од Harding and Phillips во 1986 и од Stoetzel во 1983. Вториот дел од истражувањето е спроведен во 1990 година, а резултатите од истражувањето ги има објавено Timms во 1992, Ashford и Timms во 1992, Barker, Halman, и Vloet во 1992 и Ester, Halman и de Moor во 1994.

⁵ Резултати добиени од меѓународниот проект Европски вредносни студии од 1981 и 1990 година.

религиозни ставови. Варијаблите имаат значаен потенцијал, тие можат да се поврзуваат помеѓу себе, но и со многу други социо-демографски податоци. Во оваа насока истражувањето го покажува значењето за комплексноста на религиозниот феномен како за индивидуите така и за нациите. Според Европските вредносни студии некои форми на религиозна наклонетост и прифаќање на моралните концепти на христијанството продолжуваат да се шират помеѓу голем број Европејци иако пропорционално помеѓу нив доаѓа до опаѓање на црковните институции. Неопходно е пред сè да се разгледаат заедничките трендови на континентот во целост. Согласно заклучоците на Европските вредносни студии: со внимание ќе ја поставиме изјавата за процесот на секуларизација, кој во основа е несоодветен како во рамките на Европа така и пошироко. Разгледувајќи сè заедно со споменатите варијабли се чини точен предлогот дека популацијата на Западна Европа во голем број станува сè повеќе нецрковна, наместо едноставно секуларна. Значителното опаѓање на религиозното присуство, посебно во протестантскиот север сè уште не резултира со паралелно одрекување од религиозното верување. Многу Европејци не припаѓаат на религиозните институции, но не ги напуштаат повеќето од нивните длабоко вкоренети религиозни аспирации. Податоците за Западна Европа покажуваат дека составот при оформувањето на профилот за религиозноста е различен помеѓу различните европски држави (Davie, 2010: 4).

Корелацијата помеѓу религиозните индикатори и социо-економските варијабли го потврдува постоењето на социо-религиозен модел во разните нации на Европа. Во рамките на Западна Европа јасно е дека религиозните фактори се движат во корелација и зависност од индикаторите како професија, пол и возраст. Односот на возраста го поставува прашањето за идната форма на европската религија. Прашањето е дали Западна Европа доживува перманентен генерациски пресврт кој се однесува на религиозното однесување. Податоците од истражувањето се во согласност со хипотезите за степенот на секуларизацијата во Западна Европа. Значителното намалување на присуството во црквите, припаѓањето на институциите и преданоста на традиционалните верувања е застапено повеќе кај младите во споредба со постарите испитаници. Податоците од други извори го потврдуваат тврдењето дека ова не се должи единствено на разликите на животниот циклус. Доколку е ова точно идната форма на европската религија може да биде значително различна од сегашната. Податоците од 1990 на ЕВС резултираат со поткрепување на ова гледиште (Harding and Phillips, 1986: 69-70).

Претходно наведените социолошки индикатори покажуваат дека постои разлика во однос на нивото на религиозноста во државите. Нивото на религиозно практикување е значително повисоко во Италија, Шпанија,

Белгија и Ирска коишто се поблиски во нивниот религиозен живот до континентална Европа, отколку до Велика Британија, за разлика од кое било друго место во рамките на Унијата. Не изненадува фактот што ефектот на вообичаеното масовно присуство соодветно е поизразено преку традиционалното верување во поголемиот дел на католичка Европа. Протестантска Европа е без сомнение посекуларизирана. Некои од прашањата и податоците на Европските вредносни студии сведочат дека католичка Европа ќе го продолжи верувањето и во наредните генерации (Ashford and Timms, 1992:6).

Секако постојат исклучоци од ова правило и за тоа е неопходно антиципирање на поставеноста на односот помеѓу црквата и државата. Типичен пример на исклучок е Франција. Во споредба со профилот на другите католички држави, таа претставува контраст којшто не може да се објасни без историска референца за државата. Друг исклучок од европскиот модел или модели се наоѓа во државите коишто не се во согласност со т.н. модел „верување без припаѓање.“ Станува збор за модели кои, генерализирано, претставуваат збир на верници кои не посетуваат верски објекти. Впрочем, затоа и Европа е наречена „нецрковна“, наместо секуларизирана. Тука припаѓа Ирска. Проблематичната природа на ирската историја е директен причинител за ваквата ситуација. Гледано наназад, религијата на ирската почва е заплеткана со прашањата што се однесуваат за идентитетот на државата. Високото ниво на религиозно практикување и верување и во Републиката и во Северна Ирска претставува како причина така и последица на оваа ситуација. Посебно во Република Ирска статистиката на религиозната практика е диспропорционално висока. Во Централна Европа случајот со Полска претставува сличен модел. За овој исклучок постојат историско-политички причини. Во Франција, Белгија, Холандија и Велика Британија нивото на нерелигиозноста или на деноминациската припадност е високо над просекот. Штуцел во согласност со француските анализи на ЕВС од 1981 разграничил четири европски типови на религиозна припадност (Stoetzel, 1983 во Davie, 2000: 12):

Католички држави: Шпанија, Италија и Ера (Дел од Ирска);

Преовладувачко протестантски држави: Данска, Велика Британија и Северна Ирска;

Мешани држави- Западна Германија;

Секуларен регион: Франција, Белгија, Холандија и Англија, каде е прилично голем бројот на оние што немаат религиозна припадност.

Хелси нуди три категории во согласност со британските резултати на ЕВР:

Лутерански - Скандинавија: Данска, Шведска, Финска и Норвешка;

Протестантски - северна Европа: Северна Ирска, Ера, Западна Германија, Холандија, Белгија и Франција;

Католички - латинска Европа: Италија и Шпанија (Halsey, 1985:5).

Што се однесува до Европските вредносни студии треба да се напомене дека податоците не укажуваат на сличности, односно разлики помеѓу соседните земји. Во истражувањето недостасува и наведувањето на религиозните малцинства. Генералната класификација според оваа анализа вклучува три категории:

Католички држави: Белгија, Франција, Ирска, Италија, Португалија и Шпанија;

Мешани држави: Велика Британија, Холандија, Северна Ирска и Западна Германија; и

Лутерански држави: Данска, Финска, Исланд, Норвешка и Шведска (Ashford and Timms, 1992:20).

Што се однесува до моделите за религиозноста и верувањето во модерниот свет, европскиот случај сè повеќе изгледа како исклучок. Европејците се наклонети да веруваат дека она што денес се случува во Европа во иднина ќе се случува на секаде. Тие се убедени дека релативната емпириска врска помеѓу секуларизацијата и модернизацијата може да се набљудува преку европската историска еволуција и неминовно ќе биде повторена во сите други места на светот. Оттука произлегува нивната убеденост дека како што светот се модернизира така и неминовно се секуларизира. Што се однесува до христијанството, поточно до христијанска Европа, се поставува прашањето за позицијата на Европејците кон другите форми на религија? Ова мора да се третира како една од многуте компоненти коишто го сочинуваат она што претставува европско. Европската религија не е модел за извоз; тоа е нешто различно и карактеристично за европскиот агол од светот и треба да се сфати во оваа смисла. Доколку Европа се посматра однадвор, ќе се согледа во ново светло, а за идните можности во неа ќе се размислува на друг начин. Најверодостојно е тврдењето дека Европејците не се до тој степен помалку религиозни од населението во другите делови на светот, туку дека се религиозни на друг начин. Ова тврдење има практични и теоретски последици во однос на црквите како религиозни објекти (Berger, 2009: 63).

Покрај разликите коишто се однесуваат на јазикот, христијанските деноминации⁶, различните законски уредувања помеѓу црквите и државите во рамките на Европа, постои заедничка нишка којашто ги поврзува речиси сите европски општества во однос на нивното религиозно поведение. Овие споделени наследства одат наназад кон Константинопол, тие се длабоко вградени во европската психа, преку посебни форми коишто ги добиваат во подоцнежите векови. Извесна форма на релација црква-држава, историски, постои во секое европско општество со значително суштинско значење, иако не секогаш хармонично, релациите помеѓу папата и императорот во

⁶ Доминантен тренд којшто треба да се потенцира е значителниот пораст на религиозни заедници различни од христијанството во европски контекст.

овие векови и претходат на појавувањето на национална држава како доминантна форма на политичка организација во овој дел на Европа. Ваквите релации не можат да се променат по слободна волја во однос на нивните долгорочни ефекти. Секако, возможно е пооделни европски општества да ги раскинат релациите помеѓу црквата и државата во определена и најчесто пресвртна точка на нивната историја. Некои општества веќе го направиле ова, одредени мирољубиво, други преку силен раздор, а без сомнение и многу други ќе се приклучат. Историското наследство е тешко да се искорени, исто како и културното попримање што оди заедно со овие долготрајни здружувања. Од овој аспект произлегува дека основната релација помеѓу црквата и државата е дел од европската историја, без разлика на исходот, односно од тоа дали оваа поврзаност сè уште постои или е прекината, како и од фактот дали е прифатена или критикувана (Casanova, 2006: 84).

Многу Европејци ги прекинале контактите со нивните религиозни институции, но тие не се одрекуваат за сега од нивните длабоко вкоренети религиозни аспирации или од латентното чувство на припадност (Halman, Loek and de Moor, 1994: 38-39).

Литература:

1. Ashford, S. and Timms, N. 1992. *What Europe thinks: A study of western European Values*. Aldershot: Dartmouth.
2. Beckford, J. A. 2000. "The Sociology of Religion in the Nordic Religion as Seen from the Other Side of the North Sea". *Nordic Journal of Religion and society*. 1- 19.
3. Berger, P. Davie, G. Fokas, E. 2009. *Religious America, Secular Europe? A Theme and Variations*. Great Britan:Ashgate.
4. Bruce, S. 2011. *Secularization: In Defence of an Unfashionable Theory*. Oxford: Oxford University Press.
5. Casanova, J. 1994. *Public Religions in the Modern World*. Chicago: Chicago University Press.
6. Casanova, J. 2006. "Religions, European secular identities, and European integration". Bo T. Byrnes and P. Katzenstein. eds., *Religion in an Expanding Europe*. Cambridge: Cambridge University Press: 65-92.
7. Davie, G. 2000. *Religion in Modern Europe: A Memory Mutates (European Societies)*. USA: Oxford University Press.
8. _____. 2010. *Europe: The Exceptional Case. Parameters of Faith in the Modern Europe*. Great Britan: Intype Libra.
9. Martin, D. 1978. *A General Theory of secularization*. Oxford: Blackwell.
10. Martin, 2005. *On Secularization: Towards a Revised General Theory*. Aldershot: Ashgate.
11. Halman, Loek and Ruud de Moor. 1994. "Religion, Church and Moral Values". Bo Ester, Peter, Halman, Loek and Ruud de Moor, eds., *The individualizing Society: Value change in Europe and North America*, Tilburg: Tilburg University Press: 37-65.
12. Halsey, A. H. 1985. "On Methods and Morals", Bo M. Abrams, D. Gerard, and N. Timms. eds., *Values and social change in Britain*, Basingstoke: Macmillan, 1-20.

13. Harding, S. and Phillips, D. with Fogarty, M. 1986. *Contrasting values in Western Europe*, Basingstoke: Macmillan.
14. O'Connel, J. 1991. "The making of Modern Europe: Strengths, Constraints and Resolutions". *University of Bradford Peace Research Report*. 26.
15. Петковска, А. Поповски, М. и Јованоски, А. 2010. „Сондирање европски вредности во Република Македонија“. *Социолошка ревија*. IX-X.
16. Vertovec, S. and Peach, C. 1997 *Islam in Europe. The Politics of Religion and Community*. Basingstoke, Macmillan and Warwick, CRER.
17. <http://www.cesnur.org/default.htm>
18. <http://www.europeanvaluesstudy.eu/evs/research/themes/society/>
19. <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML>
http://www.europarl.europa.eu/comparl/libe/elsj/charter/art10/default_en.htm